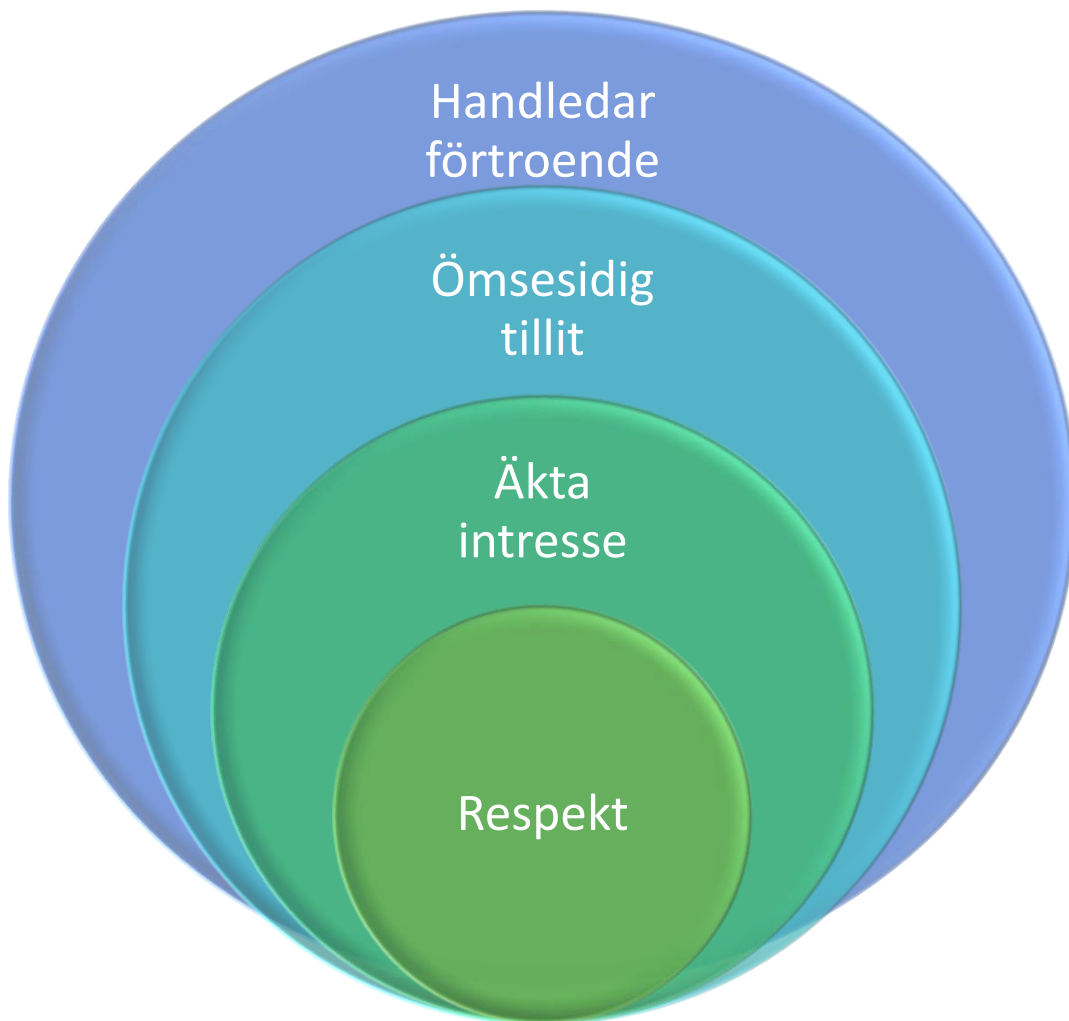

Ett medvetet handledarrum

1. Beskrivning av uppgiften

Vad är förutsättningar för professionell handledning? Vi inledde med att reflektera kring förutsättningar ur två perspektiv nämligen ur ett handledarperspektiv och ur ett studerandeperspektiv. Nedan finns vår dokumentation.

Ur ett handledarperspektiv

- Förberedda samtal
- Dokumentet "Arbetsredskap för handledning"
- Diskussion, förtydligande och fördjupning av rubrikerna i vårt arbetsredskap
- Diskussion, analys och målformulering inför handledningssamtalen
- Kollaboration – insikt och erfarenhet av värdefullt samarbete
- Fristående handledning inte endast utgående från en lektionsplan
- Långsiktig handledning utgående från fenomen utgående från de studerandes behov och initiativ
- Att lyssna in varandra i och under genomförande
- Tänka och spåna vidare – kritisk analys
- Synliggörande av handledningens innehåll och tematik

Ur ett studerandeperspektiv

- De studerande förväntas delta och bidra aktivt
- Handledningssamtalen ska öppna upp för ett bredare och djupare tänkande - ge de studerande möjlighet att reflektera tillsammans med varandra och tillsammans med handledare
- Inga förväntningar på "rätt eller fel svar"
- Reflektion över erhållen handledning och dess innehåll i relation till sina egna behov/förväntningar
- Kunna påverka innehåll och fokusområden
- Delaktighet i samtal
- Ökad medvetenhet över handledningens möjliga innehåll och riktlinjer

2. Vilka är förutsättningarna för att ett handledarrum kan skapas?

- Att samarbetet värdesätts
- Att verbalisera gemensamma intentioner
- Äkta intresse för uppgiften
- Respekt för varandra och för varandras kunnande
- Ömsesidig tillit
- Handledarförtroende

3. Val av litteratur

Processen gav oss handledare en ypperlig möjlighet att identifiera oss själva som handledare. Vi studerade och tog till oss av litteratur och artiklar inom vårt fokusområde. Vi valde att stanna för Jitka Lindéns tankar som förmedlas i boken "Praktikhandledning och professionell utveckling" (2015). Vi fängslades av att kunna hitta ingredienser för studerandes professionella utveckling i litteraturen.

1. Förväntningar och kontrakt
 - Handledning föregås av tankar och känslor hos studerande och handledare rörande den framtida handledningsrelationen
 - Förväntningar kan vara mer eller mindre konkreta och realistiska dessutom kan de sammanfalla mer eller mindre.
 - Samtal kring förväntningar behöver utmynna i något slags överenskommelse (kontrakt) kring samarbetet.
 - Kontraktets kvalitet kräver tydlighet, ömsesidighet och tidsaspekt. Hur planerar man att lösa ev bekymmer eller problem?
2. Relation
 - Relationen mellan handledare och studerande påminner om en arbetsallians som innehåller tre aspekter; ömsesidig överenskommelse rörande mål, ömsesidig förståelse och emotionella band (gränser mellan privat och professionellt innehåll).
 - Ömsesidig förståelse för uppgiften och dess relevans för lärande.
3. Självständighet
 - Ömsesidig förståelse för uppgiften utgör handledningens centrala pedagogiska utmaning.
 - Handledaren strävar efter att få grepp om de studerandes utveckling mot självständighet i yrkesutövningen. Detta beskrivs ibland som en följd av stadier med typiska beteenden och frågeställningar t ex motivation – medvetenhet om själv – medvetenhet om andra. Den handledda kan till en första början vara rätt självcentrerade, men samtidigt kombinera osäkerhet kring sin professionella roll med en hög motivation. Småningom går den inledande osäkerheten över till ett tillstånd som pendlar mellan beroende och autonomi, där strävan efter autonomt arbete balanseras av ett beroende av handledaren som kännetecknas av den handleddes behov av att erhålla tydlig respons.
4. Evaluering och feedback
 - Bedömning av lärandets progression spelar en viktig roll i lärandeprocessen. Handledaren kan känna sig obekväm med att ge feedback, särskilt negativ.
 - I en god relation skapas betingelse för öppen kommunikation och möjlighet att växa med hjälp av konstruktiv feedback. Sämre relation kan leda till ökad ångestnivå hos studerande och mindre villighet att dela med sig av sina upplevelser till handledaren. Diskurs, makt och emotionell laddning är generella faktorer av betydelse kopplat till bedömning.
5. Etik
 - Olämplig handledning: handledaren möter inte handledningens minimikrav för att främja den studerandes professionella utveckling.

- Betydelsen av reflektion är viktig för att kunna föra resonemang kring god praktik och etiska dilemman. Bland de etiska dilemmana finns frågor rörande autonomiprincip, godhetsprincip, princip att inte skada och rättvisepincip.

4. Intresset väcks

Utgående från vår egen inledande studie, val av litteratur och handledarsamtal med de studerande formulerade vi följande frågeställning:

I vilken mån är de studerande medvetna om handledningens funktion?

För att hitta en plats där frågan ovan kan ställas behövde vi iscensätta handledarrummet. Vi handledare utgick från vårt perspektiv genom att analysera vårt ansvar i handledarrummet. Vi ville sätta ord på hur man professionellt förbereder sig för en gemensam handledningsdiskussion med två handledare och 3-6 studerande under grundläggande praktik. Vi förde kollega samtal, gjorde litteraturstudier och baserade oss på Vasa övningsskolas dokument om arbetsredskap för handledning som används inom klasslärarutbildningen.

Arbetsredskap för handledning

1. Kommunikation och framställningsförmåga

- använder ett korrekt språk, anpassat till elevens nivå
- ger korta, klara och tydliga instruktioner
- konkretiserar, en klar och exakt framställning

2. Socialt klimat och samspel

- leder och motiverar eleverna
- ser den enskilda elevens behov
- skapar en god atmosfär i undervisningssituationen

3. Undervisningsämnet

- har goda ämneskunskaper och färdigheter
- visar didaktisk förmåga
- engagerar med eget, kreativt grepp

4. Undervisningsformer och arbetssätt

- individualiserar och differentierar
- fungerar flexibelt och är närvarande i undervisningssituationen
- prövar och använder flexibelt olika arbetssätt

5. Planering och utvärdering

- planerar undervisning och synliggör läroplanens mål i undervisningen
- bedömer undervisningen i relation till målen
- följer upp och bedömer elevernas prestationer

6. Analytisk förmåga

- kan analysera undervisnings- och läroprocessen
- analyserar den egna undervisningen och vidtar lämpliga, fortsatta åtgärder
- beskriver den egna lärarprofilen med hjälp av relevant pedagogisk terminologi

7. Lärarprofessionalitet

- planerar och genomför större undervisningshelheter
- handhar klasslärarens mångfacetterade arbetsuppgifter
- visar sin professionella utveckling och beredskap för läraryrket

Hur genomfördes de gemensamma handledningsdiskussionerna?

Studerande reflekterade både före och i slutet av praktikperioden, över sina behov och styrkor i relation till de givna sju rubrikerna ovan. Diskussionerna bandades. Varje studerande fick en uppsättning kort bestående av dessa sju rubriker. Uppgiften handledarna gav till de studerande var att rangordna korten

- utgående från sina personliga behov
- utgående från den hittills erhållna handledningen

De studerande fick efter varje rangordning berätta för oss andra hur de resonerade när de valde kortens/rubrikernas ordningsföljd. Här kan poängteras att vi handledare medvetet valde att inte ge vår tolkning av rubrikens innebörd före de startade med uppgiften. Därmed fick de studerande samtidigt de utförde uppgiften även en möjlighet att ge rubriken en personlig innebörd.

5. Insikter

De studerande nämnde att det:

- var givande att få samtala i en avslappnad men strukturerad miljö
- hjälpte dem att verbalisera egna tankar
- var första gången de genomfört ett liknande samtalsupplägg
- var nytt att reflektera utgående från större temaområden
- var utmanande att utgående från endast en rubrik fånga upp det konkreta
- utgående från rubrikerna insåg de studerande att deras egna erfarenheter ingick i en större helhet med teoretisk koppling
- var intressant och givande att lyssna in medstuderandes reflektioner som kunde vara lika eller avvikande
- lättare att utföra uppgiften den andra gången

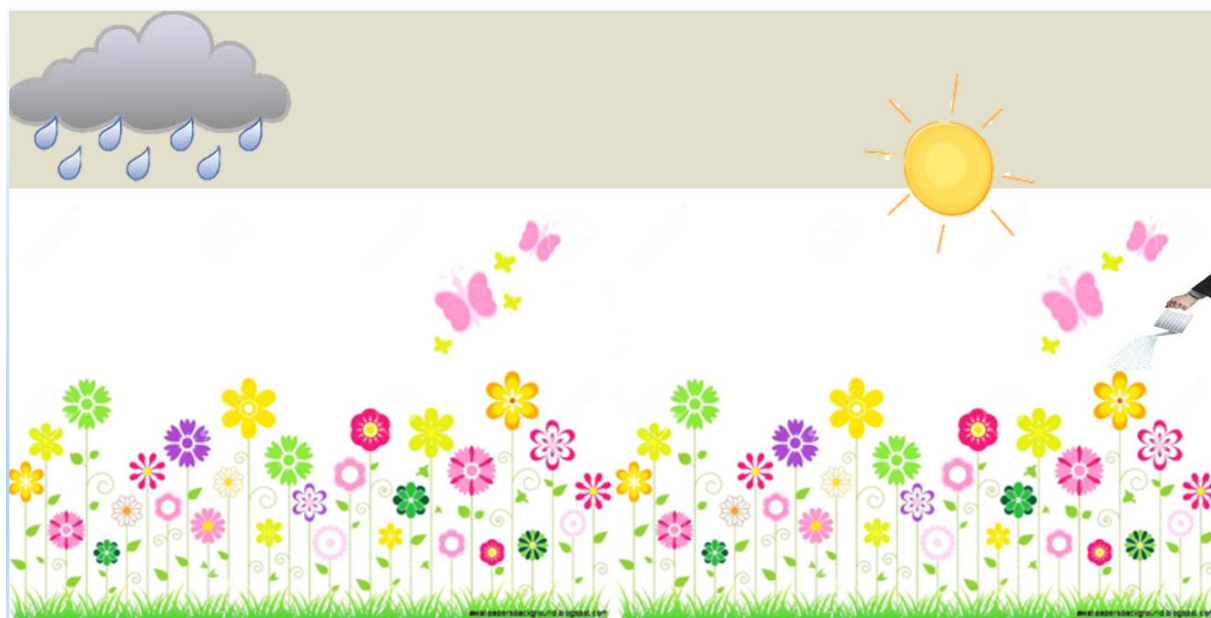
Vilka insikter gav handledningssamtalen handledarna?

- att föra handledningsdiskussioner som inte utgår från en lektionsplan ger mervärde
- studerandes goda förmåga att med hjälp av handledarnas frågeställningar själva sammankoppla händelser utgående från egna erfarenheter till givna teman

- studerande fick en bättre helhet över vad handledning inom en praktikperiod kan vara och innehålla
- studerande fick syn på och en ökad förståelse för den egna utvecklingen till en professionell lärare
- studerande kan reflektera och analysera om de ges utrymme för en jämställd diskussion som utgår från deras aktuella situation där givna svar saknas och där maktförhållandet avdramatiseras
- berikande att som kolleger genomföra diskussioner om handledning där ömsesidig respekt råder
- respons av varandra via gemensamma analyser under förberedelser och i handledarrummet
- bekräftelse på eget handledarskap
- information om de studerandes aktuella behov, styrkor, utvecklingsområden, åsikter och förhållningssätt ger konkreta teman för fortsatt handledning
- ger handledarna insikter om de behov och möjligheterna som kräver differentiering av handledning

I ett utvärderande samtal konstaterade handledarna att det vore av intresse att fundera tillsammans i kollegiet över frågeställningen *Hur ska vi handleda studerande så att de utvecklas inom varje givet handledningsområde utgående från sina förutsättningar?*

Bilden nedan illustrerar en sommaräng, men betraktar man den noggrannare ser man att varje studerande är unik och behöver olika typ av handledning och uppmuntran för att utvecklingen till en professionell lärare ska vara optimal.

Trevlig sommar!

Vasa 8.6.2017

Gun-Britt Kull-West och Annika Lassus